

Moss Witch

Farkas Kitti

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Képi ábrázolás BA 5

Zahorán Adrienn, média -és vizuális kultúra oktató

Kiss Ferenc, tervezőgrafikus művész, adjunktus

Mindig is a kis, jellegtelennek tűnő növényekkel szimpatizáltam a pompás virágok helyett. Természetesen a virágok tavaszi szín kavalkádja lenyűgöz, ahogyan a vadvirágos mezők és az avantgárd festményeket idéző nemesített tulipánok és rózsák is. De a páfrányokhoz és különösen a mohákhoz egészen másmilyen, sokkal személyesebb okból kötődöm. Olyan gyakran figyelmen kívül hagyják ezeket az életformákat, annak ellenére, hogy milyen specifikus, de mégis esszenciális feladatot foglalnak el a természet körforgásában! A moha úgy beleolvad a környezetébe, hogy sokszor észre sem vesszük. Viszont ha közelebbről megnézzük, egész apró kis világoknak tűnnek. Sokan ránéznek és azt mondják, hogy az összes mohafolt ugyanúgy néz ki. Ezek az emberek azonban túlságosan hozzászórtak a szembeszökő virágpompa kihívó bűbájához és nem mentek közelebb, nem hajoltak le, pedig a különböző mohafoltokban a legkülönbözőbb levélformák bújnak meg, végtelen változatossággal és a zöld minden árnyalatával. A moha, akárcsak a páfrány, abból az időből származik, amikor még nem léteztek a mai értelemben vett virágok, amikor a növények még főleg spórákon keresztül szaporodtak. Ennélfogva a moha nem virágzik, viszont ez nem azt jelenti, hogy sosem lehet színes. Az ernyőmoha (Splachnum) például híres a magenta összes árnyalatában díszelgő spóratokjairól.

S hogy ez miért gyakorol rám olyan nagy hatást? Anyai nagyszüleim növénynevelő kerésmérnökök voltak, apai nagymamám pedig faluról származik, és a városba költözve is minden percet megragadott, hogy visszamenjen kertészkedni a zöldbe. Még kisgyerek voltam, amikor vettünk egy erdei telket kis faházzal, ahová gyakran kijártunk pihenni és gyönyörködni az élővilágban. A vázlatfüzetembe itt is rajzolgattam, és későbbi illusztrációimban sokszor jelenítettem meg páfrányokat vagy azokhoz hasonló zöld növényeket. Már óvodás koromtól kezdve kicsit más voltam, mint a többi gyerek: amíg ők a versenyzésben és a hercegnős babázásban, én a rajzolásban találtam igazán magamra. Mindig kicsit a háttérbe húzódtam: mohafolt voltam az ő friss tavaszi virágos mezeik mellett, de ez sosem zavart igazán. Örültem, ha valaki rászánta az időt, hogy megkérdezze, mit rajzolok, és esetleg észrevette a kis mikrokozmoszt a fejemben. Az általános és középiskolában hasonló volt a helyzet, legnagyobb örömömre azonban egy művészeti iskolában rátaláltam néhány olyan emberre, barátira, akik hozzám hasonló „mohák” és „páfrányok” voltak. Mi is csoportosan voltunk a legerősebbek: megoszthattuk egymással a rajzainkat, az ötleteinket, a motivációinkat. Különbözők voltunk, de mégis eltértünk a legtöbb korunkbeli fiattól.

Az erdőtakaró növényekhez tehát erős emocionális kapocs fűz. Páfrányokat mindig gyakran rajzoltam, viszont a mohával gondban voltam: hogyan illusztráljak egy ennyire összetett de

mégis apró életformát, hogy egyik jellemzője se tűnjön el? Szeptember végén, talán hirtelen felindulásból (bár akkor már több hónapja terveztem, de valahogy sosem fogtam bele ténylegesen) vásároltam egy pár szál finom fonalat, és az internetről tanulva egy maradék darab vászonra (ami elég nagy volt ahhoz, hogy később a Moss Witch füzetem borítójának alapját képezze) elkezdtem hímezni. Senkit sem ért nagy meglepetésként, hogy mi volt első próbálkozásom modellje: egy kis, ezúttal piros levelű páfrány. Mivel a rajzaimat vagy digitálisan, vagy a füzetemben tárolom, és ez volt az első hímezett alkotásom egy kóbor vászondarabon, nem nagyon tudtam, mihez kezdjek vele. Bekeretezni nem akartam: kis piros fonál-páfrányom így egy polcon porosodna, rosszabb esetben egy szekrényben tengődne. Eszembe jutottak korábbi könyvkötési kísérleteim, és hogy mennyire szívesen megpróbálnék egy nyitott gerincű vázlatfüzetet készíteni. Az anyagdarab épp elég nagy volt, hogy borítót készítsék belőle. Így született egy kis zsebfüzet, illetve később második próbálkozásképp egy A/5-ös méretű, szintén egy nagy, ezúttal zöld, páfránylevéllel a borítóján.

Ekkor fogalmazódott meg bennem az a gondolat, ami az egész projektem mozgatórugójává vált: hogy a hímezés tökéletes műfaj a moha ábrázolására. Kis franciaöltésekkel és hurkokkal remekül tudom az apró növény felületét imitálni. Kevés, de annál kimerítőbb hímezési tapasztalataimból arra következtettem, hogy ez a feladat nem egy napig fog tartani, így kicsiben indítottam: egy kis, 9 x 9 cm-es négyzetre elkészült az első prototípus, ami egy hetembe került. Ezen még egy bonyolultabb ökoszisztémát próbáltam megjeleníteni a kis moha között megbújó, a szártalan habszegfű lila virágaira emlékeztető színpöttyökkel, de arra a következtetésre jutottam, hogy bármilyen virágos növény ábrázolása elvenné a moha azon varázsát, amit én a leginkább szerettem volna kihangsúlyozni. A végleges verzión csak a zöld árnyalatai szerepelnek néhány barnásabb folttal.

Az alkotói folyamatról:

A munkafolyamat egy-egy hímezőkeretbe feszített pamutvászonnal kezdődött, amire rámértem a borító méretét, illetve a kifutókat, amelyeket később behajtottam. Ekkor még nem vágtam méretre, mert úgy nem tudtam volna vele a keretben dolgozni (mivel túl kicsi lett volna). A szélét, ahol a borító be lett hajtva, illetve egy nagyon vékony sávban a moha belső területét is befestettem tintával, illetve textil festékekkel. A színeket egymásra rétegezve kissé foltos, természetes színt szerettem volna elérni. A vásznak kezelését követően megkezdődött a munkafolyamat legkimerítőbb része: a hímezés. Több száz képet néztem végig, illetve

személyes tapasztalatot gyűjtöttem arról, hogy miképpen tudnék autentikusan kinéző, de mégis valamilyen szinten stilizált mohát készíteni fonálból.

Az első borító kivitelezését október 2-án kezdtem, és a munka összesen 20 napba telt, napi átlagban 4 óra hímzéssel. A fonalak többsége a témához illő természetes pamut, illetve gyapjúfonál, pár – a textúrához használt – poliészter és akril szállal kiegészítve. Az öltések túlnyomó része franciacsomó, ami nem más, mint a fonál önmagába való csomózása, majd a vászonba való visszahúzása oly módon, hogy az kis gombszerű csomót képezzen a felületen. Igyekeztem a csomókat minél szorosabban egymás mellé öltetni úgy, hogy mohaszerűen teljesen befedjék a vásznat. Egy másik előszeretettel használt technika a kárpitkészítéskor is gyakran használt hurok öltések, amelyeket egy speciálisan kárpitkészítéshez használt tűvel szúrtam a vászonba, ezúttal hátulról dolgozva, miközben elől megjelentek a hurkok, amelyeket a dús hatás érdekében szorosan egymás mellé varrtam.

A borító hímzés-részének elkészültével az első borító sarkára egy kartonból készült lapot varrtam, amin a termék logója látható, majd a vásznakat egy-egy méretre vágott szűrkelemmez lapra ragasztottam, ami újrahasznosított papír alapanyagból készült karton lap. A project során az összes ragasztást PVA ragasztóval végeztem, ahogy ezt is. Ezt követően a sarkakat behajtottam, majd az oldalakat is, a belső borítóra pedig dekoratív karton lapokat ragasztottam. A száradási idő több mint egy napot vett igénybe, és mivel a hímzést nem lehet préselni (lenyomja a varratokat és utána nagyon nehéz visszaborzolni), gondos odafigyeléssel követtem, hogy ne hajoljon meg nagyon.

A borítók elkészültével nekifogtam a lapok előkészítésének. Egy „bullet journal” (vagy magyarul határidőnapló, bár a kettő között jelentős különbség van) jellegű, ponthálós mintára gondoltam ehhez a füzethez, hiszen ez az egyik legmegengedőbb füzet minta: alkalmas írásra, hiszen a pontoknak hála egy sor sem fog elcsúszni, illetve rajzolásra is, hiszen talán kevésbé zavaróak a kis pontok, mint az erős vonalak vagy négyzetrácsok. A lapok mintáját Adobe Photoshop CC 2017-ben készítettem elő, majd kissé sárgás színű nyomtatópapírra nyomtattam, mivel a fehéret túl sterilnek találtam. Az így kapott ponthálós lapokat ezt követően egyesével félbehajtottam. Az első lapra a branding logója került.

Egy külön lapon kiszámoltam, hogy a tervezett 6 lyukat milyen távolságra kéne szúrnom egymástól, majd egy sablon segítségével egyesével kilyukasztottam az összes lapot: minden lapra 6 lyukat tettem. A sarkokat lekerekítettem, majd négyesével ívekbe csoportosítottam a lapokat, előkészítve őket a befűzéshez.

Könyvkötéskor ez a rész talán még nagyobb precizitást igényel, mint a borító – az öltések összetettek, és ha akár egy lépést kihagyok, a könyv kevésbé tartós, rosszul nyílhat ki, ami a kinézetén is nagymértékben ront. Kötésnek a nyitott gerincet, avagy “coptic stitching”-et választottam, amit legtöbbször vázlatfüzetek kötéséhez szokás használni. Előnye, hogy a füzetet teljesen ki lehet nyitni, így rajzoláskor nem akadályoz a gerincmargó. Emellett rusztikus külsőt kölcsönöz a füzetnek, és kiemeli az oly sokszor gerinc mögé rejtett összetett kötést.

Munkám ugyan egy üres füzet, de kivitelezése arra inspirálhatja a használóját, hogy a saját rajzaival, jegyzeteivel, titkaival, személyiségével töltsse meg. Mindenkinek kicsit mást jelenthet, különösen, hogy minden darab egyedi, kívül és belül is. Bár körülményes kézimunkát igényel az elkészítése, a Moss Witch füzet új szintre emelheti az érzékekkel játszó, a borító megtapintására sarkalló dekoratív textilborítás naplók által kínált élményt.